

XX əsr Azərbaycan mədəniyyəti tarixində bir çox sənətkarlar olub ki, onlar yurdumuzun hər bölgəsində sevilib və adları dillər əzbəri olub. Həmin görkəmli sənətkarların bir çoxu sənətdə məktəb yaradıb. Onlardan biri də tarzən Hacı Məmmədovdur.

Xatirələrin işığında

Hacı Məmməd oğlu Məmmədov 1920-ci il aprelin 28-də Şamaxıda dünyaya gəlib. Hacı 1927-ci ildə ibtidai məktəbə gedir. 1928-ci ildən təhsilini Bakıda davam etdirir, eyni zamanda tar ifaçılığını öyrənir.

1937-ci ildə orta məktəbi başa vurur. Həmin ildən Dövlət Filarmoniyasında çıxış etməyə başlayır. 1938-ci ildə Moskvada keçirilən ədəbiyyat və incəsənət oğurluğunda iştirak edir. Sonra ailədə narazılıq ucbatından musiqidən ayrılmaq məcburiyyətində qalır.

1943-cü ildə Tibb Universitetinə daxil olur. 1944-cü ildə Aliyə adlı qızla ailə qurur. Nadir, Tahir və Cəmilə adında övladları dünyaya gəlir. 1948-ci ildə təhsilini başa vuraraq 2 sayılı polikli-nikanın cərrahiyyə şöbəsində işə düzəlir. Sevimli musiqi sənətini də davam etdirir. 1954-cü ildə ona

Əməkdar artist fəxri adı verilir. 1955-60-cı illərdə həkimlik işindən uzaqlaşır. 1963-cü ildə isə Xalq artisti adına layiq görülür. 1968-ci ildə yenidən həkimliyə qayıdır. 5 nömrəli xəstəxananın baş həkimli vəzifəsində çalışır. 1970-ci ildə öz ərizəsi ilə tutduğu vəzifədən azad olunur. 1981-ci ildə, ömrünün kamillik çağında dünyasını dəyişir.

***

Hacı Məmmədovun xatirələrindən: "Gözümü dünyaya açanda tar səsi eşitdim. Çünki atamın tarı vardı. 1927-ci ilin payız günü - 7 noyabr idi. Şamaxıda Oktyabr inqilabının 10 illiyinə həsr edil-

miş bayram gecəsi keçirilirdi. Şənlikdə biz də iştirak edirdik. Atam tarını köynəyindən çıxarıb kökləməyə başladı. Bu vaxt Şirvan mahalının çox tanınmış tarzəni Cəlil kişi məclisə daxil oldu. Onun gəldiyini görən atam ayağa qalxdı. İrəli gəlib onunla görüşdü. Cəlil kişi tarını köynəyindən çıxarıb lovğa-lovğa çalmağa başladı. Atamın bu mənzərədən pərt olduğunu gördüm. Ona ürəyimdə acıdım. Çünki o vaxta kimi elə bilirdim atamdan yaxşı tar çalan yoxdur".

O daha sonra yazır: "1944-cü il idi. İranda qastrol səfərində idik. Bədi rəhbərimiz Əfrasiyab Bədəlbəyli idi. Şahpur şəhərində konsertdə solo "Orta mahur"u çaldım. Uzun sürən alqışdan sonra bayıra çıxdım. Bir siqaret yandırdım. Elə bu vaxt mənə yaşlı bir kişi yaxınlaşdı. Əlimi sıxdı və ifamı həddindən artıq bəyəndiyini bildirdi. Sonra hansı şəhərdən olduğumu soruşdu. Dedim ki, Şamaxıdanam. O, Şamaxı sözünü eşidəndə duruxdu. Sonra soruşdu: - Orada kimlərdənsən? Dedim: - Məhəmmədin oğluyam. O, heyrləndi: - Sən o balaca Hacısan? Adını soruşdum. "Adım Cəlidir", - dedi. Bu təsadüfi görüş məni xəyaldən 1927-ci ilə qaytardı...".

1929-cu ilin bir fevral günü Hacı əmisi Hüseynlə şəhərə gəzintiyə çıxır. Gəzə-gəzə gəlib Hüsü Hacıyev küçəsinə çatırlar. Bir dükanın qabağından keçəndə Hacı vitrində tar görür. Qeyri-ixtiyarı ayaq saxlayır. Dönüb diqqətlə tara baxır. Əmisi soruşur: "Hacı, nə çox baxdın! İstəyirsən sənin üçün onu alım". Hacı razılığını bildirir. Əmisi də dərhal dükana girir və tarı alır.

Hacı Məmmədovun xatirələrində oxuyuruq: "Əmimlərin həyatında bir tarzən yaşayırdı. Tarı onun yanına aparırdım. Xahiş etdim ki, kökləsin. O da tarı alıb köklədi. Sevincək evə qayıtdım. Başladım radioda çalınan havaları öz-özlüyümdə tarın pərdələrində axtara-axtara çalmağa. Təxminən bir il ardıcıl olaraq gecə və gündüz öz üzərində çalışdım. 1930-cu il idi. Bir həyatda yaşadığım Rəşid Əfəndiyev bir gün məni yanına çağırdı və səmimi söhbət etdi. Ertəsi gün məni Dövlət Xalq Orkestrinin rəhbəri ilə tanış etdi. Saba-hısı gün orkestrə gəldim. Orkestr üzvləri mənim tar çalmağımdan heyrətə gəldilər. Onda on bir yaşım vardı".

***

Hacı Məmmədovun həyat yoldaşı Aliyə xanımın xatirələrindən: "Heç yadımdan çıxmır. 1971-

ci il idi. Hacı artıq həkim işləmirdi. Öz ərizəsi ilə işdən çıxmışdı. Bir gün Moskva şəhərindən bizim evə telefon zəngi oldu. Telefonu Hacı götürdü. Moskvadan zəng edən şəxs "Əziz Hacı Məmmədov, sizi ümumittifaq xarici kino studiyasından narahat edirlər" dedi. Bildirdilər ki, sizi xaricdə göstərmək üçün film çəkmək istəyirik. Bu filmi çox nadir şəxslər haqqında çəkirik. Axı sizin iki sənətiniz var. Respublikanın Xalq artisti - musiqçisiniz, eyni zamanda həkim, cərrahsiniz. Sizi hər iki sahədə kinoya çəkmək istəyirik. Hacıdan hazırda həkim kimi işləyib-isləmədiyini soruşdular. O da bildirdi ki, bəs həkimlik fəaliyyətini dayandırırıb. Bu cavabdan çox mütəəssir oldular..."

***

Sənətkarın oğlu Nadir Məmmədov isə atasının 1970-ci ildə Mərakeş, Əlcəzir və Tunisə qastrol səfərlərindən bir xatirəsini onun dilindən belə nəql edir: "Bağlanmış konsertində Tunisdəki sovet səfiri Alekseyev, Macarıstan, Bolqarıstan və Rumıniyanın səfirləri də iştirak etdirdilər. Konsert qurtardıqdan sonra Alekseyev səhnəyə çıxıb bizi səmimi salamladı. Ertəsi günü isə banketdə dəvət etdi. Banketdə bir neçə musiqi ifa etdim. Çox bəyənilməli və alqışlandı. Orada bir cavan erməni mənə yaxınlaşıb dedi:

- Mən sizinlə "Yaşa-yaşa Azərbaycan"ı oxumaq istəyirəm. Mahnının nəqarətini çaldım. O, səlis Azərbaycan dilində oxumağa başladı... Öyrəndik ki, bu oğlan Tunisdə yaşayan bir milyarderin oğludur. Sonra o mənə dedi:

- Maestro, istəyirəm sizinlə kontrakt bağlayam. İfanızda olan bütün repertuarları Parisdə qrammofon valına yazdıram. Əvəzində nə istəyirsiniz, razıyam.

Güldüm və təşəkkürümü bildirərək dedim:

- Sabah Moskvaya uçacağam. Vətəndə böyük qastrol səfərim var.

O üzr istəyib ayrıldı...

Bizimkilər dedilər: - Hacı, çox gözəl cavab verdin. O, böyük kapitalistdir. Səndən külli miqdarda pul qazanmaq fikrində idi..."

Xalq artisti, təkrsiz sənət ustası Hacı Məmmədovun həyatından belə maraqlı xatirələr çoxdur. Çünki o, bənzərsiz bir ömür yaşamışdır.

● **Savalan FƏRƏCOV**